

Vergaderjaar 2007–2008

25 437

Wijziging van het Wetboek van Strafrecht, enige andere wetboeken en enige wetten (opheffing algemeen bordeelverbod)

Nr. 63

VERSLAG VAN EEN ALGEMEEN OVERLEG

Vastgesteld 4 september 2008

¹ Samenstelling:

Leden: Van de Camp (CDA), De Wit (SP), Van der Staaij (SGP), Kamp (VVD), Arib (PvdA), ondervoorzitter, De Pater-van der Meer (CDA), voorzitter, Çörüz (CDA), Joldersma (CDA), Gerkens (SP), Van Velzen (SP), Van Vroonhoven-Kok (CDA), Azough (GroenLinks), Timmer (PvdA), Griffith (VVD), Teeven (VVD), Verdonk (Verdonk), De Roon (PVV), Pechtold (D66), Heerts (PvdA), Thieme (PvdD), Kuiken (PvdA), Leijten (SP), Bouwmeester (PvdA), Van Toorenburg (CDA) en Anker (ChristenUnie).
Plv. leden: Sterk (CDA), Langkamp (SP), Van der Vlies (SGP), Weekers (VVD), Smeets (PvdA), Schinkelshoek (CDA), Jager (CDA), Jonker (CDA), Roemer (SP), Jan de Vries (CDA), Halsema (GroenLinks), Dijsselbloem (PvdA), Dezentjé Hamming-Bluemink (VVD), Van Miltenburg (VVD), Zijlstra (VVD), Fritsma (PVV), Koşer Kaya (D66), Gill'ard (PvdA), Ouwehand (PvdD), Spekman (PvdA), Bouchibti (PvdA), Van Haersma Buma (CDA) en Slob (ChristenUnie).

² Samenstelling:

Leden: Van Beek (VVD), Van der Staaij (SGP), De Pater-van der Meer (CDA), Van Bochove (CDA), Hessels (CDA), Gerkens (SP), Haverkamp (CDA), Leerdam (PvdA), voorzitter, De Krom (VVD), ondervoorzitter, Griffith (VVD), Boelhouwer (PvdA), Irrgang (SP), Kalma (PvdA), Schinkelshoek (CDA), Van der Burg (VVD), Brinkman (PVV), Pechtold (D66), Van Raak (SP), Thieme (PvdD), Kuiken (PvdA), Leijten (SP), Heijnen (PvdA), Bilder (CDA) en Anker (ChristenUnie).
Plv. leden: Teeven (VVD), Van der Vlies (SGP), Van de Camp (CDA), Smilde (CDA), Knops (CDA), Polderman (SP), Spiess (CDA), Wolbert (PvdA), Aptroot (VVD), Zijlstra (VVD), Vermeij (PvdA), Van Gerven (SP), Heerts (PvdA), Çörüz (CDA), Remkes (VVD), De Roon (PVV), Van der Ham (D66), Van Bommel (SP), Ouwehand (PvdD), Timmer (PvdA), De Wit (SP), Kraneveldt-van der Veen (PvdA), Van Haersma Buma (CDA), Cramer (ChristenUnie) en Van Gent (GroenLinks).

De vaste commissie voor Justitie¹ en de vaste commissie voor Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties² hebben op 19 juni 2008 overleg gevoerd met minister Hirsch Ballin van Justitie en minister Ter Horst van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties over:

- **het onderdeel uit de brief «Veiligheid begint bij voorkomen» (28 684, nr. 119) dat betrekking heeft op de tweede evaluatie opheffing van het bordeelverbod;**
- **de brief d.d. 16 mei 2008 over het prostitutiebeleid (25 437, nr. 56);**
- **de brief d.d. 16 mei 2008 inzake de stand van zaken bij de ontwikkeling van het prostitutiebeleid (25 437, nr. 56);**
- **de brief d.d. 12 juli 2007 inzake de aanbieding van de vijfde rapportage van de Nationaal Rapporteur Mensenhandel (28 638, nr. 32);**
- **het onderdeel over mensenhandel uit de brief d.d. 6 november 2007 inzake Veiligheid begint bij voorkomen (26 684, nr. 119, blz. 25);**
- **het onderdeel over mensenhandel uit de brief d.d. 13 december 2007 inzake Programma versterking aanpak georganiseerde misdaad (29 911, nr. 10, paragraaf 5.1.);**
- **de brief d.d. 29 mei 2008 inzake zesde rapportage van de Nationaal Rapporteur Mensenhandel (28 638, nr. 34);**
- **de brief d.d. 17 juni 2008 inzake mensenhandel (28 638, nr. 35).**

Van dit overleg brengen de commissies bijgaand beknopt verslag uit.

Vragen en opmerkingen uit de commissies

Mevrouw **Arib** (PvdA) vindt het te prijzen dat het kabinet als belangrijkste uitgangspunt van de kaderwet prostitutie de vergunningsplicht voor alle vormen van prostitutie neemt. Hierdoor komt er meer uniformiteit in het gemeentelijke beleid. In 2004 is hier al om gevraagd in een later afgevoerde PvdA-motie.

De nuloptie doet afbreuk aan de doelstelling van de kaderwet dat gemeenten een uniform beleid moeten gaan voeren. Het risico bestaat dat prostituees door deze optie in het illegale circuit terechtkomen. Welke

criteria mogen gemeenten aanwenden om een nuloptiebeleid in te voeren? Kunnen dat ook morele en/of religieuze criteria zijn? Het is onduidelijk hoe de verplichte registratie van prostituees vorm zal krijgen in de kaderwet. Er bestaat al een registratie in het kader van de Handelsregisterwet. Is het mogelijk om privégegevens in het register van de Handelsregisterwet af te schermen? Biedt dat genoeg zekerheid dat de privégegevens niet openbaar worden? Gaat er straks ook een verplichte registratie gelden binnen gemeenten? Op internet kunnen extreem gewelddadige vormen van porno gemakkelijk gedownload worden. Kan het bezit van dit soort porno strafbaar worden gesteld? Het is niet effectief om de klanten van illegale prostituees en slachtoffers van mensenhandel persoonlijk aansprakelijk te stellen. Klanten roepen bij vermoeden van illegaliteit of gedwongen tewerkstelling soms de hulp van politie of instanties in. Als zij zichzelf daarmee incrimineren, zullen zij dat niet langer doen. In landen waar een vergelijkbaar systeem geldt, blijkt deze regel moeilijk handhaafbaar te zijn en te leiden tot een toename van geweld tegen prostituees. Er moet eerst een vergelijkend onderzoek komen met deze landen om de gevolgen te kunnen inschatten. Krijgt een harde aanpak van criminele netwerken, criminele praktijken en malafide exploitanten prioriteit in het nieuwe beleid? De verhoging van de leeftijd waarop prostitutie legaal is, veronderstelt dat dit dwang en uitbuiting tegen gaat, maar de overgrote meerderheid van de slachtoffers van mensenhandel en geweld zijn volwassen vrouwen. De opheffing van het bordeelverbod was ingegeven door de emancipatiegedachte en het tegengaan van geweld tegen vrouwen. De sociaal-economische en juridische positie van prostituees moest versterkt worden. Dit is helaas totaal mislukt. Deze vrouwen hebben de steun van de overheid nodig om uit hun benarde positie te komen. Er is meer nodig dan alleen repressie: de juridische en sociaaleconomische positie van prostituees dient versterkt te worden. Een onderdeel daarvan moet zijn het aanbieden van programma's aan vrouwen die uit de prostitutie willen stappen.

De heer **Anker** (ChristenUnie) vindt dat het doel van de legalisering: het ontvlechten van prostitutie en criminele randverschijnselen, het verbeteren van de sociale positie van vrouwen en het terugdringen van het aantal minderjarigen en illegalen in de prostitutie niet is gehaald. Door de focus op legalisatie en emancipatie is er nauwelijks een aanpak van criminaliteit, noch bescherming tegen onvrijwillige prostitutie, verbetering van de sociale positie van prostituees of het bieden van uitstapmogelijkheden. Controle op het vergunde deel van de sector wil niet zeggen dat de vergunning vrijwillig of met de juiste papieren is aangevraagd, dat er zicht is op criminele randverschijnselen of dat vrouwenhandel is afgenomen. Het betekent wel dat er belasting moet worden afgedragen, en dat prostituees bekend zijn bij instanties en omgeving.

De heer Anker steunt de minister in het aanscherpen van het huidige vergunningenbeleid. In deze sector zal echter altijd de behoefte aan anonimiteit blijven bestaan, wat ontduiking van de vergunningplicht in de hand werkt.

Het is goed dat er een nuloptie komt.

Zal de bestuursrechtelijke handhaving leiden tot terugschroeven van de strafrechtelijke handhaving? Is de minister bereid om een plicht tot samenwerking door politie, gemeente, arbeidsinspectie en Belastingdienst op te nemen in de kaderwet?

Wanneer ligt het wetsvoorstel bij de Kamer? De reactie op de uitvoering van de motie-Van der Staaij tot herinvoering van het souteneurverbod is te mager. Meent de minister dat dit souteneurverbod volledig samenvalt met de strafbaarstelling van mensenhandel zoals in artikel 273f in het Wetboek van Strafrecht staat? Wordt er bestuursrechtelijk of strafrechtelijk

actie ondernomen tegen een pooier die kenmerken heeft van een exploitant maar geen vergunning heeft?

Veel meisjes die direct na het bereiken van de achttienjarige leeftijd in de prostitutie belanden, zijn al voor hun achttiende geronseld. Daarom dient de minimumleeftijd verhoogd te worden. Dat zo'n verhoging grote gevolgen heeft voor de zedelijkheidswetgeving, mag een uiterste krachtsinspanning niet in de weg staan.

De discussie over prostitutie in loondienst versus als zelfstandige toont aan dat de sociaaleconomische positie van prostituees ingewikkeld ligt. De meerderheid van de prostituees kiest voor zelfstandigheid, dit wordt echter niet altijd gerespecteerd door exploitanten, bordeelhouders en clubbazen. Welke aanwijzingen kunnen zij de prostituees geven zonder dat hun zelfstandige positie in gevaar komt? De heer Anker is positief over een voorwaardenpakket waaraan een exploitant moet voldoen. Hoe zit het echter met de bordeel- of clubbaas? Moeten de voorwaarden niet gewoon in de kaderwet staan? Het percentage gemeenten dat een uitstapprogramma heeft, nu slechts 6, moet omhoog. Wat is de ambitie van de minister op dit vlak? Het zou goed zijn als er een telefonische hulplijn komt voor vragen over het uitstappen.

Mevrouw **De Pater-van der Meer** (CDA) vindt dat de hooggespannen en bij sommigen wellicht wat romantische verwachtingen rondom de opheffing van het bordeelverbod in het geheel niet zijn uitgekomen. Hoe kan het dat er juist in het vergunde deel zich nog steeds mensonterende situaties zoals mensenhandel voordoen? Is de pakkans groot genoeg? Kunnen de exploitanten hun vergunning verliezen als er misstanden worden geconstateerd? De kaderwet biedt meer uniformiteit in het gemeentelijk vergunningen- en handhavingsbeleid. Dit is prima, als gemeenten tenminste uiting kunnen blijven geven aan hun onderlinge diversiteit. Het mogelijk maken van een nuloptie is dus een goed idee.

Klopt het dat de kaderwet een basispakket aan voorwaarden voor het verkrijgen van een vergunning bevat en dat het daarnaast gemeenten vrijstaat daar voorwaarden aan toe te voegen? Kunnen daarbij de mogelijkheden voor uitstapprogramma's betrokken worden? Moet in de escortbranche per vergunning een gemeentenummer worden aangevraagd? Hoe vaak en door wie gaat de actuele bedrijfsadministratie gecontroleerd worden op de locatie? Wordt hierbij gelet op de roulatiepatronen van prostituees in loondienst? Kan er meer vervolging van de randfiguren, souteneurs, loopjongens, beschermers, komen? Zij zijn meestal verantwoordelijk voor kwalijke praktijken, terwijl zij niet onder de vergunningplicht vallen. Vallen er meer vervolgingen en veroordelingen te verwachten van deze randfiguren om te voorkomen?

Vrouwen die bewust kiezen voor het beroep van prostituee lopen aan tegen problemen op het gebied van arbeidsverhoudingen en gezondheidszorg. Bordeelhouders en prostituees opteren vaak voor zelfstandigheid in plaats van loondienst. Dit is ook de enige mogelijkheid om verzekeringen af te kunnen sluiten. Het kan een voordeel hebben om prostituees die voor zichzelf werken een licht vergunningregime of registratieplicht op te leggen. Werkers kunnen zich verzekeren en voorlichting en periodiek gezondheidsonderzoek worden mogelijk.

Kan worden geregeld dat de GGD vrij toegang krijgt tot clubs en bordelen zonder vooraankondiging? Hoeveel vrouwen met de Nederlandse en hoeveel met een andere nationaliteit zijn in Nederland in de prostitutiebranche werkzaam? Het verhogen van de minimumleeftijd waarop men een vergunning kan krijgen voor werk in deze branche is een goed plan, gezien de zwaarte van het beroep. Ook de nationaal rapporteur mensenhandel vindt dit. Het traject tot de ingrijpende wijziging in de zedelijkheidswetgeving dat hiervoor nodig is, dient nu al gestart te worden.

Het is een uitstekend plan om de prostituant aansprakelijk te stellen bij bezoek aan de onvergunde branche.

Mevrouw **Agema** (PVV) zegt dat de opheffing van het bordeelverbod de weg vrijgemaakt heeft voor loverboys, of liever gezegd: schurken, die over het lichaam van een jong meisje snel miljonair denken te worden. Onder de huidige wetgeving is aan hun praktijken nauwelijks iets te doen, omdat de leeftijdsgrens voor legaal werk bij achttien jaar ligt. De meisjes worden al voor die leeftijd ingepalmd, niet zelden verslaafd gemaakt aan hard-drugs, bang gemaakt en ingewijd in de prostitutie. Zodra zij achttien zijn, is de stap naar de prostitutie klein. Schattingen gaan ervan uit dat er per maand zo'n 150 meisjes voor korter of langere tijd in handen van dit soort schurken vallen. De minimumleeftijd moet worden verhoogd naar 21 jaar. Hoe staat het met de toezegging van de minister van 19 januari 2008 om het verhogen van de prostitutieleeftijd te betrekken bij de voorbereiding van de in het coalitieakkoord voorziene wetgeving? Wat zijn de resultaten van de leeftijdsverhoging die al is doorgevoerd voor de Haagse raamprostitutie? Er is betere bescherming nodig voor vrouwen die moeten of wensen te getuigen tegen een loverboy van wie zij het slachtoffer waren. De sociale positie van prostituees is niet verbeterd door de opheffing van het bordeelverbod, zoals ook blijkt uit een rapport van de Rode Draad. Volgens het WODC-rapport valt niet te verwachten dat verbeteringen vanzelf uit de sector tot stand zullen komen. Dit maakt duidelijk dat er nu echt overheidsbemoeienis nodig is. Wat gaat de minister ondernemen? Wat is de reactie van de minister op de uitspraak van Bovenkerk dat een zeer ruime meerderheid van de prostituees nog steeds een pooier heeft, terwijl de mogelijkheden om met de wet in de hand op te treden tegen misstanden afgenomen zijn?

Veel vrouwen zijn door de actie van de inspectie van de Belastingdienst om de registratieplicht van de prostituees actief te controleren in de illegaliteit verdwenen. Wat gaat de minister hiertegen ondernemen? Het lijkt erop dat het betere inzicht in de prostitutiebusiness dat het kabinet door de maatregelen wenste te krijgen, heeft geresulteerd in het tegenovergestelde: verlies van grip op de sector. Hoe gaat de minister dat oplossen? Internet is een grote vindplaats van niet-vergunde prostitutie. Wat gaat de minister doen om deze vorm van illegale prostitutie aan te pakken? Om te helpen de misstanden binnen de sector te bestrijden, moeten bedrijven waar deze misstanden zich voordoen, bekend worden gemaakt met behulp van internet. Ditzelfde geldt voor loverboys. Naming and shaming via bijvoorbeeld de site van het ministerie van Justitie of die van de Rode Draad is een goed plan.

De heer **De Wit** (SP) was en is voorstander van de opheffing van het bordeelverbod. Er bestaan echter nog steeds ernstige misstanden, zoals moderne slavernij.

De heer De Wit is het eens met een aantal punten van de nieuwe kaderwet. In de eerste plaats is het een goed idee om door middel van vergunningen prostitutie te reguleren en in de hand te krijgen. Ten tweede is het goed dat er niet wordt overgegaan tot de afgifte van een tewerkstellingsvergunning voor derdelanders voor prostitutiewerk. In de derde plaats onderschrijft de heer De Wit het niet-strafbaar stellen van soute-neurs. In de vierde plaats is het goed dat de leeftijd waarop men legaal in de prostitutie kan werken niet verhoogd wordt. In Nederland wordt men meerderjarig bij het bereiken van de achttienjarige leeftijd. Bovendien leidt zo'n verhoging ertoe dat meer mensen in de illegaliteit verdwijnen. Met een aantal andere punten in de kaderwet is de heer De Wit het niet eens. Het eerste punt betreft het invoeren van de nuloptie. Dit biedt namelijk de mogelijkheid tot een bordeelverbod op lokaal niveau. Dit zal leiden tot grote misstanden. Het tweede punt betreft het strafbaar stellen van de klanten van illegale prostituees of slachtoffers van mensenhandel. Dit is

een onuitvoerbaar voornemen. Hoe weet de prostituant of de prostituee legaal is? Bovendien wijst juist zo'n klant vaak op misstanden. Het derde punt betreft de registratieplicht. De heer De Wit sluit zich aan bij de opmerkingen van mevrouw Arib hierover. Wat wordt er geregistreerd met betrekking tot de escortbranche en de zelfstandige prostituees? Waar moet dit geregistreerd worden? Wie heeft er toegang tot de gegevens? Met welke bedoeling worden deze bewaard? Leidt dit niet tot onveiligheid, onzekerheid en stigmatisering? Arbeidsrechtelijk is de sociale positie van prostituees verslechterd in plaats van verbeterd door de opheffing van het bordeelverbod. Daarbij komen nog de problemen met de Belastingdienst, die er in de nieuwe kaderwet van uitgaat dat iemand of in loondienst is of kiest voor opting-in. Dit veroorzaakt fiscale problemen en inkomensproblemen.

Klopt het dat slechts 6% van de gemeenten een uitstapprogramma heeft? De B9-regeling is al verruimd, maar nog niet ruim genoeg. Het Verdrag inzake de bestrijding van mensenhandel van de Raad van Europa voert een nieuwe mogelijkheid in waarbij slachtofferschap op zich al voldoende is om bescherming te krijgen. Wat vinden de bewindslieden hiervan? Slechts 3 van de 112 meldingen tegen loverboys leiden tot een veroordeling. Dit moet aangepakt worden. Wat vinden de bewindspersonen van het Eindhovens model?

Mevrouw **Azough** (GroenLinks) zegt dat alleen de papieren regulering van de prostitutie gelukt is. De inzet van het kabinet moet zich richten op de emancipatie van de prostituees. Veel punten in de kaderwet doen dat niet.

De voorgestelde vergunningplicht versterkt de greep op de escortbranche. Mevrouw Azough steunt voorzichtig de nieuwe constructies met de Belastingdienst. Het lijkt er wel op dat die de Belastingdienst handiger uitkomen dan de prostituees. Er moet meer aandacht komen voor de problemen die prostituees ondervinden bij het aanvragen van rekeningen, verzekeringen, etc. De argumenten van het kabinet tegen het verbieden van souterneurs zijn overtuigend. Er valt weinig heil te verwachten van het verhogen van de minimumleeftijd. Het leidt slechts tot meer illegale prostitutie.

Mevrouw Azough sluit zich aan bij de vragen van mevrouw Arib en de heer De Wit over de registratieplicht. Veel prostituees zullen zich niet willen registreren in een semi-openbaar register. Iedere vorm van registratie zal de privacy moeten garanderen. In de huidige voorstellen is dit niet het geval.

Strafbaarstelling van bezoek aan illegale prostituees is slechts symboolwetgeving. Hoe moet de handhaving geregeld worden? Bovendien melden juist klanten de misstanden bij de instanties. Het voornemen staat haaks op programma's als Meld Misdaad Anoniem.

Het toestaan van de nuloptie is geen goed idee. Het is onduidelijk welke criteria gehanteerd zullen worden en het staat haaks op het kabinetsidee van een strenger en uniformer beleid. Zoals het team KLPD dat zich bezighoudt met prostitutie stelt, leidt de nuloptie slechts tot een intensivering van al het bestaande het waterbedeffect.

Voorkomen moet worden dat vrouwen zich genoodzaakt voelen om te kiezen voor prostitutie. Er moet meer werk worden gemaakt van de weerbaarheid van jonge meisjes. Hoewel hier wel programma's voor bestaan, gebeurt er, zeker op internet, nog te weinig. De zelfstandigheid en de sociale positie van prostituees moet worden bevorderd. Uit de cijfers blijkt dat het huidige toezicht nog te veel een papieren toezicht is. Dit is volstrekt onvoldoende. Handhaving en toezicht moeten zich veel meer richten op arbeidsomstandigheden. De Arbeidsinspectie moet daarom veel meer aan de slag.

Misstanden, zoals dwang, mensenhandel en misbruik, moeten worden aangepakt. Het bestrijden van mensenhandel moet veel meer prioriteit

krijgen. Het is te hopen dat de task force mensenhandel daarvoor zal zorgen. Er moet een ontkoppeling komen tussen de identificatie als mensenhandelslachtoffer en de aangifte. In andere landen waar dit al het geval is, zijn er meer aangiftes en vervolgingen.

De overheid dient niet uit ideologische gemakzucht de ogen te sluiten voor het feit dat prostitutie niet zal verdwijnen door die illegaal te maken en door repressieve maatregelen. De opheffing van het bordeelverbod is helaas geen succes gebleken, maar de oplossing ligt niet in het terughalen van allerlei oude maatregelen.

Mevrouw **Koşer Kaya** (D66) zegt dat door de opheffing van het bordeelverbod er nu meer zicht is op wat zich afspeelt. Legaliseren kan echter niet vrijblijvend gebeuren. Er moet streng gehandhaafd worden, anders zal uitbuiting blijven plaatsvinden.

De tekortkomingen in het huidige beleid zijn de problemen bij aangifte, de lage straffen voor mensenhandelaars en het feit dat vrouwen die aangifte doen tegen mensenhandelaars niet serieus worden genomen en zelfs worden uitgezet.

Soms kiezen vrouwen voor prostitutie vanwege de financiële zekerheid. Het huidige beleid voorziet niet in dit soort gevallen. De hulpverlening moet af van het slachtofferdenken. Het is niet aan de overheid om een moreel oordeel te vellen.

Uit onderzoek van het Willem Pompe Instituut blijkt dat niet duidelijk is in hoeverre loverboys bestaan. Vaak blijkt dat het meisje al werkzaam is in de prostitutie. Dat wil niet zeggen dat dit geen groot probleem is.

De middelen die justitie en politie ten dienste staan om illegale prostitutie en vrouwenhandel aan te pakken, werken niet. De massale vlucht naar de escortbranche, waarop bijzonder weinig zicht is, is hier debet aan. In Eindhoven is een succesvolle methode ontwikkeld om vrouwenhandel op te sporen en aan te pakken. Waarom wordt die aanpak ook niet in andere gemeenten toegepast? Vrouwenhandel is een grensoverschrijdend probleem. Ook Europa moet bij de oplossing een rol spelen.

Er moet meer geld en gespecialiseerd personeel bij de politie komen om te voorkomen dat aangiften liggen te verstoffen op de politiebureaus.

Een scherpere afbakening tussen werknemerschap en werkgeverschap in de prostitutie is essentieel. Het mag niet voorkomen dat meisjes naar Nederland worden gehaald om gedwongen als «zelfstandige» te werken. Nu vraagt niemand zich af hoe een meisje dat amper een woord Nederlands spreekt, zelfstandig haar KvK papieren kan invullen. Politie en arbeidsinspectie moeten hier beter op controleren.

Het argument dat werk in de prostitutie psychisch zwaar is en daarom een hogere minimumleeftijd vereist, kan ook gebruikt worden voor achttienjarige soldaten die uitgezonden worden naar oorlogsgebieden. Tenzij het onderdeel is van een discussie over volwassenheid, is mevrouw Koşer Kaya tegen een verhoging van de minimumleeftijd.

Volgens diverse organisaties van slachtoffers van mensenhandel is het strafbaar stellen van klanten van niet-geregistreerde prostituees onwenselijk, omdat zo alle zicht verloren raakt op de meisjes. Juist sommige klanten geven aan waar het misgaat.

Er moet geen nulloptie komen. Dit is een vorm van bordeelverbod. Er is dan geen toezicht en controle op wat er zich toch zal afspelen.

Hoe denken de bewindspersonen de financiële lijnen zo door te knippen dat vrouwenhandel ten behoeve van de illegale prostitutie niet langer lucratief is?

De heer **Van der Staaij** (SGP) voelt meer voor de Zweedse opvatting van prostitutie als geweld van mannen tegen vrouwen en exploitatie van vrouwen dan voor de Nederlandse waarin prostitutie simpelweg als werk wordt beschouwd. Is het huidige beleid eigenlijk wel gericht op het zoveel mogelijk tegengaan en ontmoedigen van prostitutie? De opmerking van

de toenmalige CDA-senator Hirsch Ballin dat het behandelen van prostitutie als gewone arbeid en sounteneurschap als gewoon ondernemerschap een fundamenteel gebrek was bij de opheffing van het bordeelverbod, vormt ook de kern van wat er mis is in de huidige benadering. Het is hoog tijd om de kanalisatiegedachte fundamenteel op de helling te zetten. Zo'n heroriëntatie ontbreekt in het wetsvoorstel. De heer Van der Staaij heeft er daarom gemengde gevoelens over. Er zijn zeker verbeteringen te constateren, maar het gaat niet ver genoeg. Is er geleerd van eerdere fouten? Wordt er gekeken naar de Zweedse aanpak?

Zijn de coördinatieproblemen tussen de verschillende departementen en de lagere overheden opgelost? Het wetsvoorstel moet aandacht besteden aan eerder geconstateerde problemen op landelijk of regionaal niveau die decentraal behandeld werden.

Er moet vaart worden gemaakt met het wetsvoorstel.

Leidt de verplichte regulering voor alle vormen van prostitutie wel tot indamming van de bestaande praktijk, of kan het toch weer een basis bieden voor uitbreiding? Uniformiteit mag geen dekmantel worden voor afgedwongen spreiding over het land.

Waarom is er gekozen voor een vergunningenbenadering in plaats van voor een ontheffingsbenadering? Is de nuloptie ruim en onvoorwaardelijk vormgegeven, of wordt deze ingeperkt door eisen aan argumentatie en de overwegingen? Internetprostitutie is lastig aan gemeentegrenzen te koppelen. Hoe wordt deze vorm van prostitutie concreet aangepakt? De insteek van de minister dat de strafbaarstelling van mensenhandel voldoende ruim is om er de activiteiten van sounteneurs bij onder te brengen, is te mager.

Het is een uitstekend idee om bezoek aan illegale prostituees strafbaar te stellen.

De motie-Van der Staaij c.s. over uitstapprogramma's werd bij indiening breed gedeeld. Hoe kan het dat jaren later nog steeds in slechts 6% van de gemeenten er daarvoor mogelijkheden zijn? Ook het punt van de telefonische hulplijn dat al stamt uit 2003 moet voortvarend worden opgepakt. De verhoging van de minimumleeftijd is, uitgaande van de huidige benadering en gelet op de kwetsbaarheid van jongeren een uitstekend voorstel.

Er moet een hogere strafmaat voor mensenhandel zonder strafverzwarende omstandigheden komen. Toezicht en handhaving moeten verbeterd worden. De BIBOB-procedure moet breder worden toegepast.

De heer **Teeven** (VVD) was en is voor de opheffing van het bordeelverbod. Het grootste probleem met betrekking tot de prostitutiebranche ligt niet in de verschillende bedrijvigheden maar in de misstanden die zich nog steeds voordoen. Daarom moeten niet de bedrijven worden aangepakt, maar de criminelen, de mensenhandelaars en de loverboys.

Hoe willen de bewindslieden in Europees verband de aandacht voor het probleem van de mensenhandel en uitbuiting bevorderen alsmede de effectieve bestrijding ervan? De prioriteit ligt verkeerd. Er moet veel meer aandacht en hulp komen voor de slachtoffers van mensenhandel en gedwongen prostitutie, voor er een campagne wordt opgezet om vrouwen kost wat kost aan een andere baan te helpen. Ook moet er veel meer capaciteit worden vrijgemaakt binnen de politie. Onder het huidige voorstel gaan er voornamelijk veel inspecteurs van de Arbeidsinspectie en de Belastingdienst op pad. Wat moeten zij doen als zij op misstanden stuiten? Hoe is de capaciteit bij, en samenwerking met de politie gewaarborgd?

Wil het kabinet via deze weg de goede zeden beschermen of genadeloos optreden tegen mensenhandelaars en uitbuiting en misbruik van vrouwen en minderjarigen? Het is goed dat er een landelijk uniform kader komt waarbinnen exploitatie van prostitutie vergunningplichtig wordt. Wie

gaan die vergunningen verstrekken? Onder welke voorwaarden worden deze verstrekt? Is het een idee hierop de BIBOB-wetgeving los te laten? Welke vorm zal het landelijk register voor escortvergunningen krijgen? Wie gaat het beheren? Welke toezichthouders kunnen inzicht krijgen in de vergunningen en de voorwaarden? Hoeveel vrijheid hebben de gemeenten om de voorwaarden voor vergunningen te laten verschillen? Is de minister bang voor het waterbedeffect? Kunnen prostituees bestuurs- en strafrechtelijke worden aangepakt indien zij werken bij een vergunningloos bedrijf? Welke afwegingen zijn er om te bezien of ook de prostituees die niet geregistreerd staan en geen vergunning hebben, gesanctioneerd moeten worden? Denkt de minister dan zowel aan bestuursrechtelijke als aan strafrechtelijke instrumenten? De verhoging minimumleeftijd dient geen enkel doel.

De minister wil invoering van een voorwaardenpakket van de Belastingdienst voor de prostitutiebranche. Is dit pakket een voorwaarde voor het verlenen van een vergunning? De misstanden in de prostitutiebranche moeten keihard worden aangepakt. De bedrijfsbranche in zijn geheel moet echter niet worden tegengewerkt. De nadruk moet liggen op het adequaat beschermen en helpen van slachtoffers door de overheid. Op dit punt ontbreekt een visie. De visie van het kabinet inzake mensenhandel in de andere stukken is niet specifiek genoeg.

Antwoord van de bewindslieden

De **minister van Justitie** zegt dat het kabinet de praktische gevolgen van de opheffing van het bordeelverbod onder ogen ziet. Het is echter niet de bedoeling dat de discussie voorafgaande aan de invoering nu weer gevoerd wordt.

De strafbaarstelling van het werken zonder vergunning zal gebeuren in de systematiek van de Wet op de economische delicten. Deze heeft een ruim bereik qua (opsporings)bevoegdheden, vervolging en bestraffing.

Hoewel het prostitutie- en het mensenhandelbeleid op belangrijke punten samenhangen, is dit niet een een-op-een relatie. Mensenhandel strekt zich ook uit tot andere bedrijfstakken. De aanpak van mensenhandel heeft prioriteit in het gehele justitiële apparaat. Het raakt verschillende aspecten van het beleidsterrein van justitie, zoals strafrechtelijk optreden, slachtofferbescherming, vreemdelingenbeleid en grensbewaking. Daarom zijn bij de Task Force Aanpak Mensenhandel ook het openbaar bestuur en de opsporingsdiensten vertegenwoordigd, naast de betrokken ministeries. Ook is er contact gezocht met non-gouvernementele organisaties die een rol spelen bij de bestrijding van mensenhandel.

Landen van herkomst van mensenhandel en doorvoerlanden worden aangemoedigd en ondersteund om tot samenwerking te komen bij de bestrijding van mensenhandel. Zo is er een initiatief tot een gezamenlijk expertisecentrum met Bulgarije en een pilot met snelle actieteam van de Koninklijke Marechaussee en de IND in Nigeria.

Nederland heeft steeds gepleit voor een Europese aanpak van mensenhandel. Het eerste actieplan van de EU inzake mensenhandel dat in mei 2007 werd aangenomen in de JBZ-Raad is inmiddels klaar. Aan de hand van een vragenlijst die onlangs is rondgestuurd door de Europese Commissie worden wellicht nieuwe voorstellen geformuleerd.

Het begrip mensenhandel is in het Wetboek van Strafrecht zodanig ruim gedefinieerd dat het naast handel en transport, ook uitbuitingssituaties dekt zoals dwang, achterstelling en onderbetaling. Er is strafrechtelijk optreden nodig om slachtofferschap in de prostitutiesector tegen te gaan. Om mensenhandel op het spoor te komen, moet er worden doorgevraagd. De aanpak van criminele netwerken op dit terrein heeft prioriteit en vormt daarom ook onderdeel van de Landelijke Prioriteiten Politie 2008–2011. Toezicht, informatie-uitwisseling tussen bestuur en politie en internationale samenwerking zijn essentieel voor de programmatische

aanpak waarbij OM, politie, maar ook gemeenten, de Belastingdienst en de verantwoordelijke ministeries een rol zullen spelen. De ingestelde task force onder leiding van de betrokken procureur-generaal heeft tot taak om te werken aan versterking van het toezicht op de prostitutiesector, het verbeteren van informatie-uitwisseling, het aanvullen en implementeren van het barrièremodel, het professionaliseren van de bestuurlijke rapportages van het OM aan het bestuur en een dadergerichte aanpak van de mensenhandelaren.

De campagne «Schijn bedriegt» met de Stichting M. is onlangs herhaald. Er is recent overleg gevoerd met het OM en de politie over de opsporingscapaciteit voor mensenhandelzaken. De meeste politiekorpsen besteden veel tijd en aandacht aan dit probleem. Regio's waarin dat onvoldoende gebeurt, zullen daarop worden aangesproken door de procureur-generaal die de portefeuille mensenhandel beheert.

Het kost veel tijd en inzet om het bewijs in mensenhandelzaken rond te krijgen. Er moeten meer zaken succesvol en snel worden vervolgd. Hiervoor zijn slachtoffer- en getuigenverklaringen essentieel. Het strafmaximum voor het gronddelict mensenhandel is zes jaar en kan oplopen tot vijftien jaar. Dit biedt voldoende ruimte aan de rechter.

Er bestaat geen twijfel dat de problematiek rondom loverboys ernstig is. De minister spreekt liever over mensenhandelaren dan over loverboys, omdat die term eufemistisch kan worden uitgelegd. Het Wetboek van Strafrecht gebruikt de term loverboy niet. Het gaat eigenlijk om een techniek waarmee meisjes op het verkeerde spoor worden gebracht.

Er is niet zonder meer een speciale aanpak nodig tegen loverboys. Het helpt dat het coördinatiecentrum mensenhandel subsidie heeft gekregen van het ministerie van VWS om een registratie jeugdprostitutie op te zetten. Het is ook van belang dat er signaleringen plaatsvinden, bijvoorbeeld via de scholen en leerplichtambtenaren. Er komt een webenquête gericht op instellingen, bedoeld om de problematiek van de jeugdprostitutie in kaart te brengen. Deze enquête wordt eind 2008 voor het eerst uitgevoerd. De Eindhovense aanpak van loverboys lijkt een goed model te zijn. De minister gaat na of deze aanpak zich leent voor een bredere toepassing en een uitrol over het gehele land.

Financieel rechercheren hoort altijd onderdeel te zijn van de opsporingsonderzoeken in het kader van mensenhandel. Dit is niet alleen belangrijk met het oog op het ontnemen van wederrechtelijk verkregen voordeel, maar ook voor de bewijsvoering. In de programmatische aanpak mensenhandel zal dit een blijvend aandachtspunt zijn.

Eind 2007 en in februari 2008 zijn een aantal verbeteringen doorgevoerd in de B9-regeling, zoals beschreven in de brief van staatssecretaris Albayrak van 18 oktober 2007. Voor slachtoffers die geen medewerking willen of kunnen geven aan vervolging, zal op individuele basis worden besloten of er omstandigheden zijn die nopen tot het verlenen van een verblijfsvergunning. Slachtoffers die geen medewerking verlenen, kunnen in aanmerking komen voor bescherming. Er zijn verschillende manieren waarop slachtoffers schadevergoeding kunnen krijgen: bijvoorbeeld via het Schadefonds Geweldsmisdrijven. De B9-regeling vervalt op het moment dat de strafzaak eindigt, maar het slachtoffer kan vervolgens een aanvraag indienen voor voortgezet verblijf in Nederland. Een veroordeling van de mensenhandelaar geeft het slachtoffer recht op een zelfstandige verblijfsvergunning.

Het is niet zo dat de bestuursrechtelijke handhaving leidt tot terugschroeven van de strafrechtelijke handhaving of omgekeerd. De twee benaderingen ondersteunen elkaar.

De minister gaat na of er een andere benadering kan komen voor extreme porno op internet.

De strafbaarstelling van klanten van illegale prostituees is slechts onderdeel van een aantal samenhangende maatregelen. Het helpt bij het creëren van een duidelijk verschil tussen gereguleerde en niet-

gereguleerde prostitutie. Klanten hebben een eigen verantwoordelijkheid. Dit is in lijn met het Europese beleid ten aanzien van de bestrijding van mensenhandel. Het argument dat klanten nogal eens de autoriteiten opmerzaam maken op misstanden en dit niet meer zullen doen uit angst zichzelf te incrimineren, gaat niet op. Dit soort aangiftes gebeurt ook nu al bijna altijd anoniem. Het onderzoek waaruit zou blijken dat bij strafbaarstelling van de klant het geweld tegen de prostituees toeneemt, is gebaseerd op de Zweedse situatie waarbij alle bezoek aan prostituees strafbaar is. Dit kan dus niet vergeleken worden met de Nederlandse situatie waarbij strafbaarstelling alleen geldt bij bezoek aan illegale prostituees. Dit neemt niet weg dat het goed is om te kijken hoe een en ander in andere Europese landen is geregeld.

De argumenten voor het verhogen van de minimumleeftijd van 18 naar 21 jaar zijn invoelbaar. Echter, gelet op de algemene meerderjarigheidleeftijd in Nederland is het geen goed idee. Er wordt gewerkt aan het aanpakken van de voorbereidende activiteiten waarmee jonge meisjes worden klaargestoomd om zo gauw zij 18 zijn de prostitutie in te gaan. Dit is al strafbaar maar er zal beter op moeten worden gehandhaafd. Ook worden er maatregelen in de preventieve sfeer genomen om te voorkomen dat de meisjes slachtoffer worden.

De activiteiten met betrekking tot de uitstapprogramma's zullen in de tweede helft van 2008 starten. Er zal gezorgd moeten worden voor huisvesting, schuldsanering en uitkeringen. Het klopt dat slechts een beperkt aantal gemeenten uitstapprogramma's heeft. Dit zijn merendeels de grote gemeenten.

Het gezag en het instructierecht van de werkgever worden begrensd door artikel 11 van de Grondwet. Dit betekent dat een werkgever de prostituee niet mag dwingen tot het aannemen van bepaalde klanten.

Het probleem van de arbeidsongeschiktheidsverzekering heeft de aandacht van het ministerie van SZW. Er is contact hierover met het Verbond van Verzekeraars dat op dit punt concrete voorstellen in gedachte heeft.

Uit contact met maatschappelijke organisaties op het gebied van de prostitutie blijkt dat banken niet altijd prostituees als zakelijke klant willen. Het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid is bezig aan voorlichting op dit gebied.

De arbeidsinspectie heeft capaciteit toegezegd voor integrale handhavingsacties binnen de prostitutiebranche. De inspectie zal zich richten op het handhaven van de Arbowet, de Arbeidstijdenwet en de Wet arbeid vreemdelingen.

Handhaving door de Belastingdienst zal het zicht op de prostitutiesector verbeteren en daarmee een positieve impuls geven aan de transparantie van de sector. Als Belastinginspecteurs op misstanden stuiten zijn er goede contacten met de politie. Samenwerking vindt plaats op basis van convenanten. Medewerkers van de Belastingdienst beschikken over de signaallijst inzake potentiële slachtoffers van mensenhandel.

De Arbeidsinspectie zal bij de integrale handhavingsacties onder meer gaan handhaven op de arbeidsomstandighedenwet in de prostitutiesector.

De **minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties** zegt dat de kaderwet prostitutie een einde beoogt te maken aan een aantal tekortkomingen van de opheffing van het bordeelverbod. De kaderwet is bedoeld om de prostitutiesector te reguleren, mensenhandel tegen te gaan en de positie van de prostituees te verbeteren en dus niet om de branche tegen te werken.

De kern van de kaderwet is een vergunningplicht voor alle vormen van prostitutie. Er moet meer uniformiteit tussen gemeenten komen. De gemeente verleent de vergunningen en bepaalt hoeveel prostitutie er komt en waar die mag plaatsvinden. Gemeenten worden verantwoordelijk voor de handhaving en krijgen de mogelijkheid van bestuursdwang.

De mogelijkheid tot een nuloptie geldt wel voor prostitutiebedrijven maar niet voor zelfstandig werkende prostituees. De argumenten voor een nuloptiebeleid mogen gebaseerd zijn op gronden van openbare orde, veiligheid en gezondheid, maar niet op morele of religieuze gronden. Gemeenten die kiezen voor de nuloptie, moeten wel zelfstandig werkende prostituees accepteren en capaciteit vrijmaken voor handhaving en toezicht op zelfstandig werkende prostituees en illegale prostitutie. Momenteel is de escortservice niet overal vergund en zij verspreidt zich ongebreideld over het land. Er komt daarom ook voor deze branche een vergunningensysteem. Ook het zicht op de illegale prostitutiesector zal sterk verbeteren door een sluitend vergunningensysteem. Om tot zo'n sluitend registratiesysteem te komen, moeten ook zelfstandig werkende prostituees geregistreerd worden. Het is van groot belang voor prostituees zelf dat er een registratie plaatsvindt. Zo kan de veiligheid en gezondheid gewaarborgd worden.

Er zal alleen geregistreerd worden als sprake is van legaliteit en meerderjarigheid. Voor de privacy van de prostituees is registratie bij een openbaar lichaam niet het meest wenselijk, omdat iedereen daar toegang tot heeft. Op dit moment wordt gedacht aan een registratiesysteem dat slechts voor de toezichthouders inzichtelijk is. Er wordt daarbij eerder aan een gemeentelijke administratie gedacht dan aan registratie bij Belastingdienst of Kamer van Koophandel. Er wordt nog overlegd met belangenorganisaties van prostituees om tot een goed voorstel te komen.

Een van de doelstellingen van de nieuwe kaderwet is het verbeteren van de positie van de prostituee. Hiertoe worden aan de exploitant een aantal verplichtingen opgelegd op het gebied van veiligheid, gezondheid en zelfbeschikkingsrecht. De GGD mag onaangekondigd bij prostitutiehuizen langs komen ter controle.

Het is niet nodig dat toezichthouders, zoals politie, gemeente, Arbeidsinspectie en Belastingdienst, tot een gezamenlijke aanpak komen die vervolgens in de nieuwe kaderwet wordt opgenomen. Er wordt wel samenwerking geregeld in convenanten waarmee de afspraken tussen de samenwerkende organisaties worden vastgelegd. Ook wordt overwogen om interventieteams op te richten.

Om te komen tot uniformiteit tussen de gemeenten, worden in het wetsvoorstel nadrukkelijk een aantal verplichtingen voor de exploitant opgenomen. Er mag geen sprake zijn van slecht levensgedrag, een strafrechtelijk verleden inzake zedendelicten of banden met de georganiseerde criminaliteit, en de exploitant moet ouder zijn dan 21 jaar. Ook moet er geadverteerd worden met een vast adres en telefoonnummer, en moet voldaan worden aan eisen op het gebied van arbeidsomstandigheden, toezicht en hygiëne. Het staat gemeenten vrij om aanvullende voorwaarden te stellen, bijvoorbeeld in verband met openbare orde en veiligheid. Te denken valt aan sluitingstijden.

Het is zeker denkbaar dat er een BIBOB-toets wordt gedaan voordat een vergunning wordt verleend.

Er wordt overwogen om voor exploitanten de verplichting op te nemen om aan de prostituee informatie te verschaffen over mogelijke uitstapprogramma's.

Het definitieve wetsvoorstel zal voor het einde van 2008 aan de Kamer worden toegestuurd.

Zowel gemeenten als politiefunctionarissen zullen de bedrijfsadministratie van prostitutiebedrijven controleren. Op lokaal niveau wordt in het kader van het gemeentelijk prostitutiebeleid afgesproken hoe vaak er gecontroleerd wordt. De exploitant wordt verplicht recente bedrijfsinformatie te kunnen overleggen. Het feit dat prostituees vaak van werkplek veranderen zal naar alle waarschijnlijkheid geen probleem zijn. De exploitant moet hier een inzichtelijke administratie van bijhouden.

Schattingen over het aantal prostituees lopen uiteen van 15 000 tot 25 000. Aangenomen wordt dat meer dan de helft van hen afkomstig is uit

het buitenland. Schattingen over het aantal prostituanten lopen op tot 50% van alle mannen in Nederland.

In het wetsvoorstel worden bepalingen opgenomen die toezicht op internetprostitutie makkelijker maken, zoals adverteren met vast telefoonnummer, een gemeentenummer voor de exploitant en een registratienummer voor zelfstandig werkende prostituees.

De minister is niet bang voor het waterbedeffect, omdat de wet de gehele sector bestrijkt.

Nadere gedachtewisseling

Mevrouw **Arib** (PvdA) is blij dat de opheffing van het bordeelverbod niet ter discussie staat en dat de kaderwet zich richt op het tegengaan van misstanden die sindsdien zichtbaar zijn.

Het lijkt geen twijfel dat klanten van prostituees medeverantwoordelijk zijn. Is het huidige voorstel tot strafbaarstelling echter effectief en praktisch haalbaar? In 2006 heeft mevrouw Arib een motie ingediend over misbruik van Marokkaanse jongens. Die motie is nog steeds niet uitgevoerd. Hoe zit het hiermee?

Wat is vanuit het oogpunt van de gezondheidszorg de betrokkenheid van het ministerie van VWS bij het voorgestelde beleid?

De heer **Anker** (ChristenUnie) vindt het gek dat bij de nuloptie extra eisen worden gesteld voor het weren van bordelen. De opheffing van het bordeelverbod brengt geen «bordeelplicht» met zich mee.

Gezondheid en hulpverlening moeten een plek krijgen in het voorwaardenpakket.

Het is goed dat uitstapprogramma's met de werkgevers van vergunde bedrijven worden besproken en in het voorwaardenpakket zitten. Helaas is er momenteel nog regelmatig sprake van illegaliteit en uitbuiting. Ook voor de slachtoffers daarvan zijn uitstapprogramma's nodig. Omdat de betrokken werkgevers die niet zelf zullen organiseren, moet de overheid dat doen.

Mevrouw **De Pater-van der Meer** (CDA) is van mening dat de minimumleeftijd voor prostitutie niet in de kaderwet geregeld moet worden, maar in de zedelijkheidswetgeving. Uit het feit dat bij de registratie van jeugdprostitutie een leeftijdscategorie van 18 tot 23 jaar wordt gehanteerd, blijkt de kwetsbaarheid van achttienjarige meisjes al.

De medeplichtigheid van een prostituant die willens en wetens meewerkt aan het in stand houden van uitbuitingssituaties mag niet met de mantel der liefde bedekt worden.

Mevrouw **Agema** (PVV) vindt het niet handig om niet de in de volksmond gebezigde term «loverboys» te gebruiken maar in plaats daarvan de algemene term «mensenhandelaar».

Meisjes van 16 en 17 vormen de doelgroep van loverboys. Zij worden gemanipuleerd, zodat zij op achttienjarige leeftijd de prostitutie in gaan. Het verhogen van de leeftijdsgrens maakt hieraan een einde. De grootste groep loverboys wil binnen de wet blijven: zij willen miljonair worden en geen bajesklant.

Het is jammer dat de afweging over het verhogen van de minimumleeftijd al een gelopen race lijkt. Er moet meer onderzoek komen naar de leeftijdsverhoging voordat er een beslissing genomen wordt. Wat zijn de ervaringen in Den Haag, waar de exploitanten zelf zijn overgegaan tot een minimumleeftijd van achttien jaar?

De heer **De Wit** (SP) wil weten wat er nu al wordt gedaan aan de verbetering van de sociale positie van prostituees.

Kan de minister de staatssecretaris van Financiën vragen om een brief over de gesprekken met de Belastingdienst? Aangifte doen in gevallen van mensenhandel en loverboys is een probleem. Een reden hiervoor is het feit dat het probleem niet wordt herkend en slachtoffers van loverboys naar huis worden gestuurd. Gaat de minister hierover overleggen met de politie?

Mevrouw **Azough** (GroenLinks) is geen voorstander van het Zweedse model, omdat (ex) prostituees daarin bijzonder gestigmatiseerd worden. Er blijven vragen bestaan bij de strafbaarstelling van klanten, zeker omdat het niet alleen gaat om bezoek aan slachtoffers van mensenhandel en illegalen, maar ook om bezoek aan niet-geregistreerde prostituees. Is dit een vlucht vooruit? Voegt de maatregel wel iets toe?

Wat gebeurt er op het punt van de arbeidsomstandigheden? De Arbeidsinspectie moet een veel proactievere houding krijgen bij het opsporen van misstanden.

De nulloptie staat haaks op het centraliseren van het beleid.

Mevrouw **Koşer Kaya** (D66) vraagt zich af waarom de succesvolle Eindhovense aanpak niet landelijk wordt overgenomen.

Zij sluit zich korthedshalve aan bij wat is gezegd over de verbetering van de sociale positie van prostituees. Kunnen de bewindslieden schriftelijk terugkomen op de gestelde vragen, zoals die over de positie van de KvK? Strafbaarstelling van prostituanten is een slecht idee, niet omdat het nadelig uitpakt voor de klant, maar omdat de kans bestaat dat de prostituees ondergronds gaan. Kan het geld niet beter worden besteed aan het opsporen van illegale praktijken?

Uit het toestaan van de nulloptie blijkt de ware kleur van dit kabinet. Het is de facto een terughalen van het bordeelverbod.

De heer **Van der Staaij** (SGP) vindt het jammer dat de minister in zijn antwoord zo stellig is over het niet-verhogen van de minimumleeftijd. Het is verheugend dat uit het antwoord van de minister blijkt dat hij nu positiever staat tegenover het strafbaar stellen van de klant van illegale prostitutie.

Bij de voorbereiding van het wetsvoorstel moet wat de rapporteur mensenhandel heeft geschreven over de strafmaat voor mensenhandel zonder strafverzwarende omstandigheden worden meegenomen.

De heer Van der Staaij is bezorgd over wat er op papier komt over de nulloptie. Is het niet eerder een inperking dan een uitbreiding van de bestaande mogelijkheden? De bewindslieden moeten de Kamer zo snel mogelijk informeren of de uitstapprogramma's nu eindelijk hun beslag krijgen.

De heer **Teeven** (VVD) is blij met de toezegging van de minister dat alles uit de kast wordt gehaald met betrekking tot de aanpak van mensenhandel aan de voorkant. Het OM en de politie moeten alle middelen krijgen om dit probleem aan te pakken. Het is goed dat de BIBOB-regeling landelijk wordt uitgerold op dit punt.

Op vragen van mevrouw De Pater-van der Meer stelt de heer Teeven dat hij geen voorstander is van het strafbaar stellen van prostituees die werken in niet-vergunde bordelen.

De **minister van Justitie** geeft toe dat de motie over Marokkaanse jongens uit 2006 te lang is blijven liggen. Het gevraagde onderzoek wordt nu uitgevoerd en zal eind 2008 gereed zijn. De Kamer zal hierover dan onmiddellijk worden geïnformeerd.

De minister begrijpt de opmerkingen over de minimumleeftijd van mevrouw De Pater-van der Meer. Hij verwacht niet dat een verhoging van

de leeftijd over de gehele linie tot betere resultaten zal leiden, maar belooft zich te oriënteren op de Haagse aanpak.
«Loverboy» is geen juridisch begrip, de activiteiten van deze individuen vallen onder de strafbepaling inzake mensenhandel.
De staatssecretaris van Financiën heeft zojuist toegezegd met een brief te komen over de rol van de Belastingdienst.
Om de problemen bij het doen van aangifte te verminderen zijn een goede opvang en het verzamelen van informatie via de stapelmethode van belang.
Het wetsvoorstel is breder dan de Eindhovense aanpak, die alleen betrekking heeft op preventief tegenhouden.
De minister kan aan de situatie in landen waar alle prostitutiebezoek strafbaar is, geen negatieve effecten aflezen voor het strafbaar stellen van klanten van illegale prostituees. Bij de uitwerking van de voorstellen moeten echter wel de eventuele neveneffecten onder ogen worden gezien.
De rapporteur mensenhandel heeft erop gewezen dat de Nederlandse strafmaat voor mensenhandel zonder strafverzwarende omstandigheden relatief laag is en dat dit consequenties heeft voor de voorlopige hechtenis. Bij een verdenking van mensenhandel zal echter in het algemeen voorlopige hechtenis geregeld kunnen worden. De minister zal de kwestie van strafmaat en voorlopige hechtenis echter nogmaals ter toetsing stellen van het OM.

De **minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties** is het eens met de sprekers die wijzen op het belang van gezondheid en hulpverlening.

Het is niet zo dat het wetsvoorstel extra eisen stelt ten opzichte van de huidige situatie aan gemeenten die de nulloptie willen toepassen. Ook nu zijn er al gemeenten die eisen stellen aan het aantal prostitutieactiviteiten in hun gemeenten. Dit zal ook in de toekomst mogelijk blijven, zo lang het weren van prostitutiebedrijven maar onderbouwd wordt met redenen. Ondanks dat het feit dat de Eindhovense aanpak werkt, is er toch een kaderwet nodig, om te zorgen dat alle andere gemeenten het ook goed gaan doen. Overigens bestaat in Eindhoven niet de mogelijkheid van vrije vestiging van zelfstandige prostituees, die er met het wetsvoorstel wel komt.

De voorzitter van de vaste commissie voor Justitie,
De Pater-van der Meer

De voorzitter van de vaste commissie voor Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties,
Leerdam

De griffier van de vaste commissie voor Justitie,
Nava